

адміністративної, а у певних випадках і до кримінальної відповідальності тих осіб, які допускають публічні прояви зневаги до державної мови чи мови національних меншин.

Таким чином, потреби у закріпленні в КК України такого кримінального правопорушення немає.

Шкураренко Олена Володимирівна,
завідувач кафедри історії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРИНЦИПИ ТА ПОЛОЖЕННЯ ГУМАНІСТИЧНОЇ ТРАДИЦІЇ В ПРАВІ

Гуманізм (*humanus* – людський, людяний з лат.) у праві – це одна з найсуттєвіших органічно властивих праву якостей, завдяки інтерпретації якої право у філософському та соціологічному розумінні характеризується як загальна міра свободи, рівності і справедливості у суспільстві, яка повинна визначати зміст кожної правової норми. Саме такі соціальні цінності як рівність, свобода, справедливість становлять сутність гуманізму права – систему поведінкових стандартів, за якими члени суспільства мають діяти у відповідних ситуаціях, щоб їх інтереси узгоджувалися у відповідності до інтересів та потреб інших людей та держави [1, с. 579].

Як система поглядів, гуманізм сформувався в епоху Відродження, і з періодом розвитку цього поняття пов'язані не лише ліберальні а й соціалістичні погляди щодо суспільства цілому. В сучасному світі гуманізм проявляється у гуманітарній політиці держави, яка послідовно виявляється у здійсненні заходів, спрямованих на підтримку й інтенсифікацію гуманітарного розвитку суспільства згідно загальнонаціональних цінностей та визначених пріоритетів. Її сутністю є створення умов для виявлення, розвитку та формування творчого потенціалу особи та суспільства в цілому.

Сучасне гуманістичне розуміння прав людини спирається на зміст Загальної декларації прав людини від 10 грудня 1948 року. Провідною гуманістичною думкою цього документа є позиція про те, що всі люди мають рівні права та свободи з народження. Саме з принципу гуманізму як основоположного, виокремлюється принцип рівності, як засіб втілення і забезпечення людиноцентризму.

Згідно гуманістичної теорії, права людини – це не лише певна цінність, а й ефективний інструмент протистояння різним видам тиску і насильства, що дозволяє встановити баланс, рівновагу у відносинах.

З'ясувавши, що рівність є ключовим поняттям гуманізму, варто визначити вагомість суб'єкта, який бере на себе обов'язок забезпечити рівність у суспільстві. Таким суб'єктом виступає держава, яка проголосила та передбачила механізм реалізації цілого ряду прав та свобод як можливостей для людини [2].

Гуманісти визначають три основні сфери, у яких людина неспроможна реалізувати свої можливості самостійно – це: освіта і культура, охорона здоров'я та соціальне забезпечення. Основною гуманістичною функцією держави є забезпечення співіснування людей та їх безпеку. Щодо моделі законодавства, то тут варто говорити про розробку таких законів, які б люди виконували добровільно, свобода індивіда може бути обмежена лише межею безпеки інших.

Соціальна держава проголошує людину найвищою цінністю, що ставить життя, здоров'я, честь і гідність людини на чільне місце, адже будь-які інші цінності не можуть мати над ними пріоритету. Саме соціальна держава має специфічну спрямованість на забезпечення соціальних прав, необхідних для гідного рівня життя.

А отже, така модель держави, яка є притаманною країнам з високим розвитком, полягає у безперечному людино центризмі, керуючись саме забезпеченням прав і свобод людини як основами побудови суспільства. Стаття 3 Конституції України проголошує: «Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження та забезпечення основних прав та свобод людини є головним обов'язком держави», і це засвідчує саме соціальну спрямованість України.

Принцип гуманізму, як такий не є зафіксованим в багатьох міжнародних актах, адже його розглядають як узагальнюючий та основоположний, з якого слідує всі інші, в тому числі і принцип рівності прав та можливостей. На законодавчому рівні, як принцип, гуманізм згадується у Міжнародному пакті про громадянські та політичні права стосовно осіб, позбавлених волі (п. 1 ст. 20). Щодо визначення принципу рівності, то завдяки Лісабонському договору, даний принцип виокремлений як один з основоположних для функціонування Європейського Союзу.

Згідно зі статтею 1 Лісабонського договору, на рівні всієї європейської спільноти проголошується, що: «Союз засновується на принципах поваги людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права, поваги до людських прав... Всі ці цінності є спільними для держав-членів в суспільстві, якому плюралізм,

недискримінація, толерантність, правопорядок, солідарність та рівність між чоловіками та жінками превалюють» [3].

Через призму історичних подій проглядається певна утопічність у формулюванні такої категорії як рівність, але разом із тим можна прослідкувати той вплив, який відбувся на розвиток людства з виникненням, а головне, із боротьбою за втілення цієї ідеї. Всім відоме гасло, яке ознаменувало нову віху в розвитку демократичної спільноти стало: «Свобода, рівність, братерство», яке втративши свою першочергову революційну мету видозмінилося та стало основою для будівництва прогресивних держав.

У європейському праві принцип рівності полягає у забороні нерівного ставлення до ситуацій, які можуть бути порівняні, або рівного ставлення до нерівних ситуацій, якщо це не виправдано об'єктивними причинами. Хартія основних прав ЄС 2000 року присвячує принципу рівності окремий розділ, статті якого присвячені недискримінації, закріплюють культурне, релігійне, мовне різноманіття, передбачають рівність чоловіків та жінок, гарантують права людей похилого віку, інтеграцію інвалідів.

Розглядаючи принцип рівності у юридичному аспекті, слід говорити про рівноправність, тобто однакове положення перед законом. Водночас у Хартії реалізуються принципи не лише фактичної, а й юридичної рівності, з метою запобігання дискримінації та дотримання прав тих груп населення, які потребують особливого захисту. Виходячи з практики ЄСПЛ, рівність порушується у тому випадку, якщо «різне ставлення не має розумного та об'єктивного виправдання». На забезпечення рівності та недискримінації в Протоколі № 12 до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, засвідчується, що: «здійснення будь-якого передбаченого законом права забезпечується без дискримінації за будь-якою ознакою». У статті 21 Конституції України проголошується, що «усі люди є вільні та рівні у своїх правах», а стаття 24 закріплює рівність конституційних прав та свобод та рівність громадян перед законом.

Таким чином, принципи гуманізму і рівності в праві соціального захисту слід розглядати як консолідовані системоутворювальні елементи, які існують у розвиненій соціальній державі і метою яких є не лише реагування на соціальні ризики, а й запобігання їх виникненню. Гуманізм, як ставлення до людини, пройняте турботою про її благо створює принцип рівності та недискримінації, як ефективний засіб побудови соціального захисту.

Список використаних джерел

1. Юридична енциклопедія: В 6-ти т. : за ред. Ю. С. Шемшученка та ін. Т. 1. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана. 1998. 669 с.
2. Політологія. Під ред. І. Семківа. Київ : Вища школа, 2009. 431 с.
3. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community, signed at Lisbon, 13 December 2007. Official Journal of the European Union [English edition]. 2007. С. 306 / 01.

Ялова Оксана Володимирівна,
доцент кафедри правничої лінгвістики
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

НАУКОВІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ «МОВНА ПОЛІТИКА», «МОВНА СИТУАЦІЯ»

У соціолінгвістиці як підрозділі мовознавства існують такі поняття, як «мовна ситуація» і «мовна політика».

Мовна ситуація – це сукупність форм існування однієї мови або сукупність мов у їх територіальному й соціальному взаємовідношенні й функціональній взаємодії у межах певних географічних регіонів або адміністративно-політичних утворень. Іншими словами, це взаємовідношення використовуваних на певній території різних мов чи різних варіантів однієї мови. Мовна ситуація охоплює соціальні умови функціонування мови, сферу й середовище вживання мови, форми її існування.

Мовна ситуація – це змінна величина, оскільки роль, функції та сфери використання мови або мов і їх форм залежить від багатьох чинників, насамперед державної мовної політики планування у сфері книгодрукування та засобів масової інформації, застосування певної мови в освіті тощо.

У соціолінгвістиці мовну ситуацію описують за кількісними, якісними та оцінними критеріями, які визначають її типи:

- за кількістю мов, що використовуються: одномовні (коли мовець залежно від ситуації вживає літературну мову або говірку) і багатомовні (якщо особа використовує різні мови). За такою ознакою найпоширенішою є ситуація двомовності або білінгвізму;

- за співвідношенням функції окремих мов чи варіантів мови: збалансовані (мови виконують однакові суспільні функції) й незбалансовані (у застосовуваних мов неоднакові функції). Однак